

Nr 369.

Av herr **Osberg**, angående rikets indelning i skoldistrikt efter andra grunder än de nu tillämpade.

På grund av nu rådande svåra förhållanden inom jordbruksnäringen göres en mångfald försök till förbättring av den jordbrukande befolkningens ställning.

De ekonomiska förhållandena inom landet äro i stort sett goda, men utvecklingen har under årens lopp gått i den riktningen att tillgångarna anhopats på ett onaturligt sätt. Om man nu skall söka efter landets förmögenhet finner man att mer än hälften av landets skattepliktiga tillgångar ha hemortsrätt i Stockholm, oaktat detta samhälle inte har mera än omkring en trettondel av landets invånare. Redan denna upptäckt torde giva envar något att tänka på. Man kan knappt spåra någon tendens till sparsamhet i Stockholm utan tvärtom, men oaktat detta förhållande håller sig beskattningen inom detta samhälle till omkring 5 kronor per skattekrona. På landsbygden däremot får i många kommuner utdebiteras 3 à 4 gånger detta belopp och i vanliga fall det dubbla, och detta utom den stora vägskattetungan. Som ett belysande exempel vill jag angiva några skatteuppgifter från Bohuslän. Den högsta utdebiteringen är innevarande år i Lommelanda 23:07, Klövedal 20:56, Sanne 19:45, Lur 19:01, Näsinge 18:59, Naverstad 18:50, Morlanda 18:13. Därutöver är utdebiteringen i 23 kommuner över 15 kronor; den högsta av dessa 17:75 per skattekrona o. s. v.

Med vetskap om detta förhållande torde man med lätthet kunna finna orsaken till den oskäligen skattetunga, som åvilar det större antalet landskommuner, och därtill kommer en mycket stor skuldbelastning. Flertalet av landets inbyggare torde för närvarande vara ense om, att åtskilliga åtgärder måste vidtagas för att i någon mån bringa förhållandena till jämviktsläge; man får belägg för detta, om man granskar den mångfald av framställningar som vid årets riksdag blivit gjorda i sådant syfte.

Om man överhuvud taget skall åstadkomma en lättnad uti skattetrycket för landsbygdens kommuner, får man nog söka sådana medel, som kunna lämna resultat. En av de större utgiftsposterna är skolväsendet. Jag har en längre tid hyst den uppfattningen, att folk- och småskollärare böra helt avlönas av staten, samt, att till lärare utgående naturaförmåner borde helt borttagas och lärare gottgöras för denna åtgärd medelst löneförhöjning motsvarande värdet av naturaförmånerna. Staten bör även övertaga skolhusbyggnaderna för

att på ett smidigt och ändamålsenligt sätt ordna skoldistriktens omfång. En tänkbar utväg skulle vara att bilda kommunala skolförbund, där flera kommuner skulle utgöra ett skoldistrikt, men med kännedom av de stridiga förhållanden, som kunna uppstå vid dylika försök, anser jag, att det borde komma till stånd en för hela riket omfattande skoldistriktsindelning utan hänsyn till kommungränser. Först då skulle lärarekrafterna kunna utnyttjas och skolskjutsarna komma till sin rätt, många miljoner kronor skulle kunna sparas om det var ordnat under sådana förhållanden.

Ofta bygga kommunerna fullständigt planlöst. Icke sällan blir det en ävlan de olika rotarna eller delar av kommunen emellan, vilket ofta slutar med att det blir alldeles för många lokaler och en följd av detta för många lärare, följden blir också rätt ofta, att barnantalet i varje skola icke uppgår till en fjärdedel av vad som lämpligen kunde tas hand om.

Löneanspråken äro stora inom lärarekåren liksom inom andra grupper, men då är väl ingenting naturligare än att det ses till, att de anställda ha full sysselsättning. Känt är att skolväsendet ordnas på många platser på det mest ohållbara sätt man gärna kan tänka sig — tillåter mig här ett exempel till betraktande — en kommun med omkring 550 invånare har under många tiotal år tillbaka haft en folkskolelokal i centrum av kommunen, och småskolelokal hyrdes i omedelbar närhet. Emellertid kom inspektören underfund med, att småskolans lokal icke fyllde de krav, man hade rätt att fordra. Då uppstod spørsmålet, hur man skulle ordna frågan. Kommunens längd utgör på sin höjd en mil och största bredden knappt 6 kilometer. Emellertid enades man om — efter mycken prövning — att bygga två stycken småskolehus inrymande lärosal och bostad åt lärarinnan; husen placerades ett på vardera sidan om folkskolan i längdriktning och vardera cirka 2 kilometer från folkskolan, således ingen anmärkning mot val av tomter, men när skolorna första året togos i bruk, utgjorde barnantalet i ena skolan 4 stycken och i den andra 6 stycken. Relationen giver lysande bevis för hur ett skolväsende icke bör ordnas. Den här relaterade lilla kommunen fick i första hand ikläda sig stora kostnader för byggande av de två skolhusen och sedermera underhåll och uppvärmning av tre lärosalar och lika många lärarebostäder — vidare gälda anparten till tre lärarelöner. Vad hade varit naturligare än att denna kommun centraliserats möjligen med någon skjutshjälp. En mångfald sådana fall kunna påvisas.

Enligt mitt förmenande kan minst ett par tiotal miljoner kronor och möjligen vida högre belopp sparas på folk- och småskoleundervisningen i vårt land, om en förnuftig reglering vidtages beträffande distriktsindelning. När man nu från åtskilliga håll framställer krav på, att staten skall övertaga hela skolväsendet, anser jag nödvändigt, att statsmakterna undersöka, vilka möjligheter som finnas för omläggning av våra skoldistrikt utan hänsyn till kommungränser och med tanke på, att i förbilligande syfte använda skolskjutsar. Naturligtvis skulle en centralisation av skolväsendet medföra stora besparingar för nybyggnader och underhåll av dessa och vidare stor besparing av lärare-

krafter. Skolundervisningen skulle givetvis också genom en sådan åtgärd komma till vida bättre resultat än vad nu är fallet.

På grund av det anförda hemställer jag vördsamt,

att riksdagen ville besluta, att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa allsidig utredning om i vilken omfattning landet eller delar därav lämpligen kan indelas i skoldistrikt, utan hänsyn till kommungränser, utan dessmera till folkmängdsförhållanden och landsvägs- och kommunikationsmöjligheter för utvidgat skolskjutssystem.

Stockholm den 24 januari 1930.

Oscar Osberg.
